

Türkiye’de İşsizlerin İş Arama Yoğunluğu¹

İsmail Şentürk²

Türkiye’de İşsizlerin İş Arama Yoğunluğu

Öz

Türkiye’de işsiz bireylerin iş arama davranışları ve iş arama yoğunluğunu etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmada, ülke çapında yapılan anket ile elde edilen veriler kullanılmıştır. Analiz yöntemi olarak çapraz tablolar ile Pearson ki-kare testi ve Sıralı Probit yöntemi kullanılmıştır. Kadınların iş arama yoğunluğunun ailenin geçiminden sorumlu olma durumundan, çocuk sayısından, hanehalkının gelirinden ve ailede yaşayan kişi sayısından etkilendiği tespit edilmiştir. Bu etki erkek bireyler için geçerli değildir. Ayrıca işsizlik süresinin iş arama yoğunluğunu olumsuz etkilediği belirlenmiştir. İşsizlik ödeneğinin ise beklenen negatif etkisini göstermediği ve iş arama yoğunluğunu artırdığı görülmüştür. Bulgulara göre politika yapıcılara aktif işgücü piyasası politikalarına ağırlık verilmesi ve çeşitlendirilmesi, işsizlik ödeneğine erişimin kolaylaştırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda çaba gösterilmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş Arama Yoğunluğu, İş Arama Yöntemleri, İşsiz, Türkiye

Job Search Intensity of Unemployed in Turkey

Abstract

This study seeks to examine job search behaviour and factors affecting job search intensity of unemployed through a survey conducted countrywide of Turkey. In order to analyse data, Crosstabs and Pearson chi-square test and Ordered Probit methods were utilized. It has been revealed that job search intensity of women is affected by their responsibility of managing household, number of children and member of family and a rise in household income. Besides, it has been shown that factors through which women’s job search behaviour is affected do not have an impact on men’s behaviour. Moreover, it has been explored that unemployment duration is negatively associated with job search intensity of the unemployed. As regards unemployment benefits, in contradiction with the expectation, it leads to an increase in the point at issue. This paper is believed to provide insights with decision-makers about focusing on and diversifying active labor market policies, facilitating access to unemployment benefits and striving for gender equality.

Keywords: Job Search Intensity, Job Search Methods, Unemployed, Turkey

1. Giriş

Bireyler işsiz oldukları süre boyunca çeşitli iş arama yöntemleri kullanmaktadır. İşsiz bireylerin farklı yöntemleri kullanarak iş bulma ihtimallerini artırmaya çalıştıkları söylenebilir. Bu durumda iş arama süreci Osberg (1993)’ün benzetmesine uygun bir şekilde balık tutmak gibi düşünülebilir. Birey çeşitli yem ve konum tercihleri yapar ve balık tutmak için bir zaman ayırır. Yaptığı bu tercihler ile optimal durumu elde etmeye çalışır. İş arama stratejisinin geliştirilmesi de balıkçının tercihleri gibi düşünülebilir. İş arama stratejisi hangi yöntemlerin ne kadar kullanılacağı ile ilişkilidir. İşsiz bireyler balıkçının davranışına benzer şekilde iş aramak için zaman ayırır. Balıkçının bazı balıkların yeterince büyük olmadığını düşünerek geri bırakması gibi, birey de iş arama sürecinde istemediği işleri kabul etmez. Eğer yeterince büyük bir balık tuttuğunu düşünürse işe başlar.

¹ Bu çalışma Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından 2014/61 proje numarası ile desteklenmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü, ismailsenturk@yahoo.com, Yazar ORCID bilgisi: <http://orcid.org/0000-0001-7330-6690>

İş arama bir bilgi toplama faaliyeti olarak düşünülebilir (Weber ve Mahringer, 2008). Balıkçının durumuna benzer şekilde bireyler iş ararken farklı yöntemler kullanırlar. Kullanılan farklı yöntemler birbirinden farklı düzeyde bilgiye erişmeyi mümkün kılar. Aynı zamanda bu yöntemlerin birbirinden farklı maliyetleri de vardır. İş arama yöntemlerinin kullanımı sonucunda elde edilebileceği düşünülen ücret, yöntemin getirisi olarak alınabilir. İş arama yöntemlerinin getirileri ise bireye, firmanın işe alım stratejisine ve ekonomik konjonktüre göre değişebilmektedir (Gregg ve Wadsworth, 1996). Buna karşılık iş arama yöntemi için yapılan para ve zaman harcaması ise yöntemin maliyetidir. Eğer yöntemler arasında ücret farklılığı yoksa tercih sadece yöntemin maliyeti ele alınarak yapılabilir (Koning vd., 1997).

İş arama yöntemleri resmi ve gayri resmi olarak ikiye ayrılabilir. Gayri resmi iş arama yöntemi sosyal bağlantıları (tanıdık, akraba vb.) kullanarak iş arama olarak tanımlanmaktadır. Resmi iş arama yöntemleri ise iş bulma kurumları, işverenle doğrudan bağlantı, iş ilanları ve internet olarak sıralanabilir.

İşsiz bireylerin çoğunlukla arkadaşlar ve akrabalar yoluyla işlerden haberdar oldukları veya işe girdikleri bilinen bir gerçektir (Holzer, 1988). Bireylerin yaklaşık yarısının çalıştıkları işleri bu yöntem ile buldukları görülmektedir (Wahba ve Zenou, 2005; Loury, 2006). Geçmişte işçiler buldukları işlerin büyük çoğunluğunu sosyal ilişkiler yoluyla elde etmekteydiler (Rees, 1966). Sosyal ilişkilerin iş bulma konusunda maliyeti ve yararı düşünüldüğünde dikkat çekici bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu yöntem yüksek verime sahip olmasına karşın, maliyeti yok denecek kadar azdır. Bu sosyal ilişkiler bireylerin güvendikleri kişilerden bilgi elde etmesini sağladığı için hem işveren hem de işçi açısından tercih edilme sebebi olmaktadır. Bu yöntem aynı zamanda işçi ve işverenin eşleşmesinin kalitesinin belirsizliğini de azaltmaktadır (Simon ve Warner, 1992; Loury, 2006). Böylece kabul edilen ücret düzeyi de artmaktadır. Simon ve Warner (1992) sosyal ilişkilerle elde edilen işlerin daha uzun süreli olduğunu da tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, Rosenbaum vd. (1999) ile Marmaros ve Sacerdote (2002) gibi bazı çalışmalar bu yöntemle elde edilen işlerin daha yüksek ücret sağladığını da göstermektedir. Bu yöntemin kullanımında bağlantıyı oluşturan kişinin özellikleri de önem arz etmektedir. Montgomery (1992) güçlü bağı olanlar (aile ve yakın arkadaşlar) ile zayıf bağı olanların (tanıdıklar) farklı etkilediğine dikkat çekmiştir. Loury (2006) ise bağlantı kuran kişi yoğun bir ilişki ağına sahipse, çalışıyorsa, yüksek ücret alıyorsa ve işçinin verimliliği hakkındaki belirsizliği giderebiliyorsa iş arayanın daha yüksek ücret alma olasılığının arttığını ifade etmiştir. Ancak bu yöntemi kullanan bireylerin kendileri için en iyiye ulaşabilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Çünkü bireylerin bağlantıları olan insanlar genellikle iş imkânlarını kendileri için düşünürler. Sonrasında çalışıyorlarsa iş değiştirmeyi istemezlerse veya çalışmıyorlarsa işi kendileri için uygun görmezlerse diğer kişilere aktarmaktadırlar. Bu ise, bilginin bir filtreden geçtikten sonra elde edilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bu yöntem birey için her zaman en iyiye ulaşmasına imkân vermemektedir.

İş bulma kurumları, iş arayanları ve iş verenleri eşleştirmek için devletler tarafından kurulmuş olan ve ücretsiz olarak hizmet veren kuruluşlardır. Bu kurumlardan faydalanmak, sosyal bağlantılarına güvenemeyen bireylerin kullandığı ve sosyal ilişkiler ile iş aramanın tamamlayıcısı olarak düşünülen bir iş arama yöntemidir (Weber ve Mahringer, 2008; Fougere vd., 2005). Başlangıçta sınırlı etkinliğe sahip kurumlar olarak öne çıkmaktayken, iletişim imkânlarının artması ile iş bulma kurumlarının etkinliği giderek artmaktadır. Bu kurumların bir dezavantajı ise genellikle düşük ücret teklif eden ve işsiz bireyler tarafından genellikle yüksek geri çevirme oranına sahip işleri önermeleridir (Blau ve Robins, 1990). Bununla beraber işsiz bireyler için

bazen son çare olarak da görülmektedir (Thomas, 1997). Addison ve Portugal (2002) iş bulma kurumlarının düşük bir profili olduğunu, düşük ücretli ve kısa süreli işler sağladığını tespit etmişlerdir. Bu kurumlar verimsizlikleri nedeniyle de eleştirilerle karşılaşmaktadırlar. Yine de iş önerisi sunabilmektedirler ve düşük maliyetleri sebebiyle de bireylerin özel iş arama yatırımlarını dışlayabilmektedirler (Fougere vd., 2005). Söz konusu verimsizliğin önüne geçilebilmesi için bazı ülkelerde özel istihdam ajansları da kurulmaktadır. Ekonomik konjonktür de bu yöntemin getirisini etkilemektedir. Bununla ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Osberg (1993)'ün görüşüne göre durgunluk döneminde iş bulma kurumları daha etkin iken, Addison ve Portugal (2002)'a göre ise daha düşük etkinliğe sahiptir.

İşverenle doğrudan bağlantıya geçerek iş arama ise diğer bir arama yöntemidir. Bu yöntem, yeterli bilgi edinilmeden kullanıldığında maliyeti yüksek ve etkinliği düşük olabilmektedir (Holzer, 1988). Bu yöntem, bireyin daha çok kaynak harcamasını gerektirmektedir. Öncelikle bireyin zaman harcayarak firmalara başvurması ve işe alımın söz konusu olup olmadığını öğrenmesi gerekmektedir. Sonrasında kendisine uygun bir iş imkânı bulduğunda görüşmesi gerekecektir. Bu, uzayabilecek ve iş bulma ihtimalinin de düşük olacağı bir süreçtir.

İş ilanları ile iş aramaya gün geçtikçe ilgi azalmakta olduğu söylenebilir. Bunun sebeplerinden biri göreceli olarak yüksek maliyetidir. Bu yöntemin yine de yüksek düzeyde iş teklifi ile karşılaşılmasını sağladığı görülmektedir (Weber ve Mahringer, 2008). Bu durum özellikle nüfusun yoğun olduğu bölgelerde görülmektedir (Bachmann ve Baumgarten, 2013). Bir diğer nedeni ise iş ilanlarının firmalar tarafından düşük ücretli pozisyonlar için kullanılmasıdır (Fougere vd., 2005). Yaş arttıkça bu yöntemin daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Eppel vd., 2014). Çünkü buna benzer ama daha verimli ve daha az kaynak kullanımını gerektiren bir yöntem olan internet üzerinden iş arama ön plana çıkmaktadır.

Uzun yıllar boyunca geleneksel iş arama yöntemleri kullanılmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile internet önemli bir iş arama yöntemi olarak diğer yöntemlere eklenmiştir. İş arama siteleri genellikle bireyler için ücretsiz ve işverenler için de diğer yöntemlere göre daha düşük maliyetle ön plana çıkmıştır. Bu siteler bireylere ve firmalara geleneksel yöntemlerden çok daha sayıda alternatife daha hızlı ve daha ayrıntılı olarak ulaşma imkânı vermiştir (Kuhn ve Skuterud, 2004). Bunun bir sonucu olarak da gazete ilanları ile iş aramayı dışlayan bir etki ortaya çıkarmıştır (Kuhn ve Mansour, 2014). İnternet ile iş aramanın etkinliği üzerine yapılan çalışmalar ilginç bulgular ortaya koymaktadır. Örneğin, Kroft ve Pope (2010) bu yöntemin kullanımındaki artışın yerel işsizlik oranları üzerinde bir etkisinin olmadığını bulmuşlardır. Benzer bir bulgu Thomsen ve Wittich (2010) tarafından da elde edilmiştir. Kuhn ve Mansour (2014) internet kullananların kullanmayanlara göre %25 daha düşük işsizlik süresine sahip olduğunu bulmuşlardır. İnternet kullanımının iş değiştirme sıklığını artırdığını gösteren çalışmalar (ör. Stevenson, 2007 ve 2009) da mevcuttur.

Bireylerin iş arama yöntemlerinden bekledikleri faydayı maksimize edecek şekilde davranacakları varsayılabilir. Böylece her bir iş arama yönteminin faydasına karşılık maliyetini düşünür ve söz konusu iş arama yönteminin faydası maliyetinden büyük olduğunda bu yöntemi kullanır. Aksine iş arama yönteminin maliyeti faydasından büyük olduğunda bu yöntemi kullanmak istemeyecektir. Böylece çeşitli iş arama yöntemi seçeneklerine sahip olan birey bunların bazılarını kullanırken bazılarını kullanmak istemeyecektir.

Türkiye'de iş arama yöntemlerinin kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalara göre bireylerin yoğun olarak arkadaş ve akraba bağlantılarını kullanarak iş aradıkları gözlemlenmiştir (Tutar, 2015; Dost, 2014). İşverenle doğrudan bağlantıya geçerek iş arama da Türkiye'de sıkça kullanı-

lan yöntemlerden biridir. Bireylerin 2004-2012 yılları arasında ortalama olarak %70'inin bu yöntemi tercih ettiği görülmektedir (Dost, 2014). İş bulma kurumları ise Türkiye'de pek tercih edilmediğine yönelik bulgular bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Dost (2014)'e göre iş bulma kurumları işsizlerin tercih sıralarında sonlarda yer almaktadır. Türkiye'de internetten iş arama yöntemini ise daha çok erkeklerin kullandığı belirlenmiştir. Her dört erkekten biri internetten iş ararken, kadınlarda bu oran onda birdir (Atan vd., 2017). İş arama yoğunluğunu etkileyen faktörleri Türkiye örneğinde inceleyen Taşçı (2008)'ya göre Türkiye'de kadınların iş arama yoğunluğu erkeklere göre daha düşüktür. Ayrıca kentlerde yaşayanların iş arama yoğunluğu daha yüksektir. Ancak aile reisi olmanın ve bağımlı çocuğa sahip olmanın anlamlı bir etkisi olmadığı sonucunu elde etmiştir. Eğitim seviyesinde artış da iş arama yoğunluğunu artırmaktadır. İşsizlik oranındaki artışın iş arama yoğunluğunu artırdığını ve gençlerde ve yaşlılarda iş arama yoğunluğu düşük iken orta yaşlılarda iş arama yoğunluğunun yüksek olduğunu belirlemiştir.

Bu çalışmada bireylerin iş arama yöntemlerinden kaç tanesini kullandıkları ve bu tercihi hangi sosyal demografik ve ekonomik faktörlerin etkilediği araştırılmaktadır. Böylece iş arama yoğunluğunu nasıl belirledikleri açıklanabilecektir.

Emek piyasasında iş arama yöntemlerinin kullanımı ile ilgili mikro düzeyde çalışmalar diğer çalışmalara göre düşük sayıdadır (Eppel vd., 2014). Bunun nedeni olarak Eppel vd. (2014) konu ile ilgili uygun verinin bulunamamasını göstermiştir. Bu çalışma Türkiye örneğinde bu konudaki eksikliği tamamlamaya çalışması açısından önem arz etmektedir. Böylece emek piyasasında emeğin arzının davranışlarına ışık tutulabilecektir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde konu ile ilgili teorik içerik hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında çalışmada kullanılan veri ve yöntem açıklanacaktır. Bulgular ve çalışmanın bulguları ile ulaşılan sonuç ve öneriler bölümüyle çalışma tamamlanacaktır.

2. Teori

Blau ve Robins (1990) iş arama sürecini dört bileşene ayırtmıştır. Bunlar arama yönteminin tercihi, her yöntem için ayrılacak zaman, öncelikli olarak iletişime geçilecek firmalar ve iş kabul kriterleridir. İş aramak bir bilgi toplama süreci olarak tanımlanabilir (Weber ve Mahringer, 2008). Birey iş arama süresince karşılaşılabileceği ücret düzeyi, çalışma şartları ve iş teklifleri gibi konularda bilgi edinir. Bireyler iş arama yöntemleri arasından seçim yaparken yöntemin maliyetini ve getirisini karşılaştırırlar. İş arama sonucunda elde edilecek olan getiri ücret oranı olarak düşünülür. Bu getiri ve maliyet, bireyler arasında da farklılık gösterir. Maliyet ise iş arama sürecinde geçirdiği zaman ve bu faaliyet için harcadığı paradır.

Barron ve Mellow (1979) işsizlerin iş arama davranışlarını açıklamaya çalışan bir teori geliştirmişlerdir. Teoriye göre iş aramak için harcanan sürenin bireyin tercihi olduğunu belirtmişlerdir. İş bulma ihtimalini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak iş arama çabasının üzerinde durmuşlardır.

İş arama çabası, bireyin elde edebileceği alternatif ücretler ile ilgili bilgi sahibi olmasına imkân tanımaktadır. Bu bilgi θ ile ifade edilsin. Söz konusu bilginin üretilmesini sağlayacak olan faktörlerle ilişkisini gösteren fonksiyon eşitlik 1'de verilmiştir.

$$\theta = f(c, t, \beta) \quad (1)$$

Bu fonksiyonda c iş arama süresince bu çabayı sarf ederken bireyin yaptığı harcamayı, t iş arama süresinin bireyin sahip olduğu toplam zamana oranı, β ise bireyin iş arama davranışında üretkenliğini etkileyen faktörleri içeren parametredir.

Bireyin yaptığı harcamanın ve harcadığı zamanın marjinal ürününün azaldığı varsayılmaktadır. Yani birey daha fazla harcama yaptığında elde edebileceği bilgi azalan bir hızla artmaktadır. Bireyin iş aramak için harcadığı zamanda gerçekleşen artışın sonucunda elde edeceği ilave bilgi de sürekli olarak azalmaktadır. Bununla beraber yapılan harcamanın ve zamanın ikame veya tamamlayıcı olmadıkları varsayılmaktadır. Bireyin iş arama üretkenliğindeki (β) artış hem yaptığı harcamanın hem de ayırdığı zamanın marjinal ürününün artmasını sağlamaktadır. Bu nedenle bireyin iş arama üretkenliğindeki artış diğer iki değişkenin de verimliliğini artıran ve bireyin iş bulma ihtimalini artıran bilgiye ulaşmasını sağlayan önemli bir faktör olmaktadır.

Bireyin iş ararken karşılaştığı zaman ve parasal maliyet bireyin ücret dışı gelirinden ve boş vaktinden karşılanmaktadır. Bununla beraber iş arama bireye fayda sağlayan bir çabadır. Birey iş arama faaliyeti süresince iş teklifi alma ihtimalini artırır. Böylece işsizlik süresinin kılalmasını ve elde edebileceği ücretin artmasını sağlar.

Bireyin işsizken elde ettiği fayda şöyledir (Barron ve Mellow, 1979):

$$U = U(y + x - c, 1 - t) \quad (2)$$

Bu fonksiyonda x bireyin işsiz olması nedeniyle elde ettiği gelir (işsizlik ödeneği gibi), y ücret dışı gelirdir. Birey bu fayda fonksiyonunu maksimize etmeye çalışacaktır. Maksimizasyon için birinci sıra koşullar alındığında fayda fonksiyonunun t 'ye göre türevi, bireyin optimal iş arama süresini verecektir. Optimal iş arama süresi bireyin iş aramaya ayırdığı zamanın marjinal maliyetinin, iş aramanın marjinal getirisine eşitlendiği durumda gerçekleşecektir. Birey optimal iş arama süresini belirlerken ücret dışı geliri, işsizlik nedeniyle elde ettiği geliri, iş aramak için yaptığı harcamayı ve iş arama davranışındaki üretkenliğini göz önüne alacaktır.

3. Veri ve Yöntem

Çalışmada kullanılan veriler Türkiye çapında yapılan anket ile elde edilmiştir. 15 ilde yaklaşık 2500 işsiz birey ile yüz yüze görüşme sonucunda 2155 anketin çalışmada kullanılmaya uygun olduğu kanısına varılmıştır. Anket sayısı belirlenirken istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına göre oluşturulan bölgelerde yaşayan işsiz sayıları dikkate alınmıştır. İşsiz bireylerin cinsiyetine göre ağırlıklandırma yapılmıştır. Katılımcıların %36,3'ü kadın, %63,7'si ise erkektir. Ortalama yaş yaklaşık olarak 31'dir. Katılımcıların %17'sini evli kadınlar oluşturmaktadır. Eğitim düzeyi 12 yıl ve üzeri olanların oranı ise %31,5'dir. %76'sı şehir veya büyükşehirlerde yaşayan katılımcıların yaklaşık %9'u işsizlik ödeneği almaktadırlar. Ortalama hanehalkı büyüklüğü yaklaşık 4, ailede çalışan kişi sayısı ortalama olarak yaklaşık 1 ve sahip olunan çocuk sayısı ise ortalama olarak 1'e yakındır. Son olarak ise katılımcıların %35,3'ü ailesinin geçiminden önce-likli olarak sorumlu olan bireylerdir.

Tablo 1. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Tanım	Ortalama	St. sapma
YSAY	Kullandığı iş arama yöntemi sayısı	2,288	1,123
YAS	Yaş	30,659	8,285
CNS	Cinsiyeti (0=erkek, 1=kadın)	0,363	0,481
MHCNS	Kukla değişken (1=evli kadın 0=diğer)	0,170	0,376
EGT	Eğitim (0=12 yıl altı, 1=12 yıl ve üzeri)	0,315	0,465
LNHG	Hanehalkı gelirinin logaritması	7,101	1,405
ISOD	İşsizlik ödeneği alma durumu (0=hayır, 1=evet)	0,087	0,282
AGEC	Ailenin geçimini öncelikli olarak sağlama yükümlülüğü durumu (0=hayır, 1=evet)	0,353	0,478
COCS	Çocuk sayısı	0,811	1,177
YBIR	Yaşadığı yerleşim birimi (0=diğer, 1=şehir veya büyükşehir)	0,760	0,427
ISS	İşsizlik süresi (ay)	8,004	11,388
BRKM	Birikime sahip olma durumu (0=hayır, 1=evet)	0,168	0,374
AKISI	Ailede yaşayan kişi sayısı	4,134	1,543
ACLS	Ailede çalışan kişi sayısı	1,032	0,748

Bireyler bir veya biden fazla iş arama yöntemi kullanabilmektedirler. Holzer (1988)'in yaklaşımına uygun olarak çeşitli iş arama yöntemlerinin kaç tanesinin kullanıldığı, iş arama yoğunluğunun göstergesi olarak kullanılmıştır. Kullanılan iş arama yöntemi sayısı bağımlı değişken olarak alındığında tam sayılardan oluşan ve kendi aralarında sıralanabilir bir değişken oluşmuştur. Bu nedenle sıralı bağımlı değişkenin bulunduğu çalışmalarda kullanılabilen Sıralı Probit modeli kullanılmıştır.

McElvey ve Zavoina (1975) tarafından geliştirilen, Sıralı Probit modelinde y^* gözlemlenmemiş sürekli değişken olarak tanımlanmaktadır.

$$y^* = \beta'x + u \quad (3)$$

Eşitlik (3)'de, x değişkeni kişisel, ailevi ve sosyoekonomik faktörleri içeren değişkenleri ve u bağımsız ve normal dağılmış hata terimini temsil etmektedir. β' tahmin edilen katsayılar vektörüdür. Bireylerin kullandığı iş arama yöntemleri sayısı için y , y^* 'in gözlemlenen karşılığıdır. Bireylerin kullandıkları iş arama yöntemi sayıları, 1'den 5'e kadar değişmektedir. Böylece J sayıda kategori oluşmaktadır. Sıralı değişken olan y^* j 'inci kategoriye düşerse y , j değerini alır:

$$y = j \text{ eğer } \alpha_{j-1} < y^* < \alpha_j \quad j = 1, 2, \dots, J \quad (4)$$

Eşitlik (4)'de α , $\alpha_{-1} = -\infty$, $\alpha_0 = 0$ ve $\alpha_j = \infty$ varsayımıyla β ile birlikte hesaplanması gereken eşik değeridir. $y = j$ olan bir gözlemin elde edilme ihtimali aşağıdaki gibidir:

$$\text{Prob}(y = j) = F(\alpha_j - \beta'x) - F(\alpha_{j-1} - \beta'x) \quad (5)$$

Eşitlik (5)'de, F kümülatif standart normal dağılım fonksiyonudur. Tahminler, tutarlı ve etkin parametre tahmini sağlayan maksimum olabilirlik yöntemiyle yapılmıştır. Bağımsız değişkendirdeki küçük bir değişimin, bağımlı değişkenin j 'inci kategoride olma ihtimaline etkisi aşağıdaki gibi hesaplanır:

$$\frac{\partial \text{Prob}(y=j)}{\partial x} = \beta [f(\alpha_j - \beta'x) - f(\alpha_{j-1} - \beta'x)] \quad (6)$$

Eşitlik (6)'da, f standart normal yoğunluk fonksiyonudur. Bu hesaplama marjinal etki olarak adlandırılır. Ortalamada marjinal etki hesaplandığında gerçekte var olmayacak olan bireylerin varlığı düşünülerek hesaplama yapılmış olur. Örneğin cinsiyet değişkeninin ortalamada

marjinal etkisi hesaplanırken %36,3 kadın olan bir birey için hesaplama yapılmaktadır. Böyle bir birey bulunmadığına göre bu hesaplama sorun oluşturmaktadır (Williams, 2012). Bu nedenle, çalışmada ortalama marjinal etki yerine, tüm marjinal etkilerin ortalaması alınmıştır. Sıralı Probit modeli, kullanılan iş arama yöntemi sayısı bağımlı değişken ve diğer değişkenler bağımsız değişken olacak şekilde tahmin edilmiştir.

4. Bulgular

Elde edilen bulgular iki kısımda incelenmiştir. Öncelikle parametrik olmayan bulgular sunulmuştur. Bu bulgularda çeşitli değişkenler arasında çapraz tablolar ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını gösteren ki kare test sonuçları verilmiştir.

Tablo 2, bireyin cinsiyeti ve iş arama davranışı arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Buna göre, işsiz erkeklerin %51,17'si ve işsiz kadınların ise %61,17'si kamu sektöründe iş aramaktadırlar. Toplamda ise işsiz bireylerin %54,86'sı kamu sektörünü tercih etmektedirler. Kadınların erkeklere göre daha yüksek oranda kamu sektöründe iş aradıkları görülmektedir. Erkeklerin %65,5'i öncelikli olarak tam zamanlı iş aramaktayken, kadınlarda ise bu oran %75,8'dir. Kadınlar hem kamu sektöründe hem de tam zamanlı iş araması daha garantili ve düzenli bir çalışma hayatı istemelerinden kaynaklanabilir. Cinsiyet ile iş arama yöntemleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise; erkeklerin %40,2'i, kadınların ise %49,1'i iş ararken iş ilanlarını kullandıklarını belirtmiştir. Erkeklerin %25'i kadınların ise %21,8'i iş ararken interneti kullandıklarını ifade etmişlerdir. İnternetin iş ararken düşük düzeyde kullanılması dikkat çekici bir bulgudur.

Tablo 2. Cinsiyet ile İlgili Çapraz İlişkiler

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Kamu sektöründe iş arayan	702 (%51,17)	479 (%61,17)	1181 (%54,80)
Kamu sektöründe iş aramayan	670 (%48,83)	304 (%38,83)	974 (%45,20)
Pearson ki kare=20,161, P<0,000			
Tam zamanlı iş arayan	899 (%65,52)	594 (%75,86)	1493 (%69,28)
Tam zamanlı iş aramayan	473 (%34,48)	189 (%24,14)	662 (%30,72)
Pearson ki kare=25,029, P<0,000			
İş ilanları ile iş arayan	552 (%40,23)	385 (%49,17)	937 (%43,48)
İş ilanları ile iş aramayan	820 (%59,77)	398 (%50,83)	1218 (%56,52)
Pearson ki kare=16,200, P<0,000			
İnternet ile iş arayan	344 (%25,07)	171 (%21,84)	515 (%23,90)
İnternet ile iş aramayan	1028 (%74,93)	612 (%78,16)	1640 (%76,10)
Pearson ki kare=2,866, P=0,090			

Tablo 3 bireyin eğitim düzeyi ile iş arama davranışını ilişkilendirmektedir. Eğitim düzeyi eğitim alınan yıla göre iki kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler lise mezuniyeti ve altını ifade eden "12 yıl altı" ve üniversite ve üzerini ifade eden "12 yıl ve üzeri" şeklindedir. 12 yıl ve üzeri eğitim almış olanların %39,6'sı yakınlarına sorarak iş aradığını ifade etmiştir. Aynı oran düşük eğitim düzeyinde yaklaşık %48'dir. İş ilanlarını kullananların oranı yüksek eğitim düzeyinde yaklaşık %56 iken, düşük eğitim düzeyinde %37,7'dir. İşveren ile doğrudan iletişime geçerek iş arayanlar yüksek eğitim düzeyinde %36,2, düşük eğitim düzeyinde ise %24,5'dir. İş ararken interneti kullananların oranı yüksek eğitim düzeyinde %36,8, düşük eğitim düzeyinde ise yaklaşık %18'dir. Bu durum, eğitim düzeyi düşük olan bireylerin gayri resmi iş arama yöntemlerine daha fazla itibar ettiklerini göstermektedir. Bu bireylerin çalışabilecekleri işleri düşük profilli olarak değerlendirilmesi bu durumun ortaya çıkmasına neden olabilir.

Tablo 3. Eğitim ile ilgili Çapraz İlişkiler

	Eğitim		
	12 yıl altı	12 yıl ve üzeri	Toplam
Yakınlarına sorarak iş arayan	708 (%47,97)	269 (%39,62)	977 (%45,34)
Yakınlarına sorarak iş aramayan	768 (%52,03)	410 (%60,38)	1178 (%54,66)
	Pearson ki kare=13,085, P<0,000		
İş ilanları ile iş arayan	557 (%37,74)	380 (%55,96)	937 (%43,48)
İş ilanları ile iş aramayan	919 (%62,26)	299 (%44,04)	1218 (%56,52)
	Pearson ki kare=62,874, P<0,000		
İşveren ile doğrudan görüşme yaparak iş arayan	362(%24,53)	246 (%36,23)	608 (%28,21)
İşveren ile doğrudan görüşme yapmadan iş arayan	1114 (%75,47)	433 (%63,77)	1547 (%71,79)
	Pearson ki kare=31,454, P<0,000		
İnternet ile iş arayan	265 (%17,95)	250 (%36,82)	515 (%23,90)
İnternet ile iş aramayan	1211 (%82,05)	429 (%63,18)	1640 (%76,10)
	Pearson ki kare=91,004, P<0,000		

Tablo 4 ailenin geçiminden öncelikli olarak sorumlu olma durumunu iş arama davranışı ile ilişkilendirmektedir. Ailenin geçiminden öncelikli olarak sorumlu olanların %44,8'i kamu sektöründe iş ararken, %84,4'ü ise özel sektörde iş aramaktadır. Ailenin geçiminden öncelikli olarak sorumlu olmayanlarda ise bu oranlar sırasıyla %60,2 ve %73,9'dur. Ailenin geçiminden öncelikli sorumlu olanların %72,6'sı, öncelikli sorumlu olmayanların ise %67,4'ü tam zamanlı iş aramaktadır. Kamu sektöründe iş bulma sürecinin uzun sürmesi ailenin geçiminden sorumlu olanların özel sektörü daha fazla dikkate almalarını sağlayabilmektedir. Ailenin geçiminin yarı zamanlı bir işle karşılanmasının güç olması ise bireyleri tam zamanlı işlere yönelten bir etken olabilir.

Tablo 4. Ailenin Geçiminden Öncelikli Sorumlu Olma ile İlgili Çapraz İlişkiler

	Ailenin geçiminden öncelikli sorumlu olma		
	Bir başkası	Kendisi	Toplam
Kamu sektöründe iş arayan	840 (%60,22)	341 (%44,87)	1181 (%54,80)
Kamu sektöründe iş aramayan	555 (%39,78)	419 (%55,13)	974 (%45,20)
	Pearson ki kare=46,779, P<0,000		
Özel sektörde iş arayan	1031 (%73,91)	642 (%84,47)	1673 (%77,63)
Özel sektörde iş aramayan	364 (%26,09)	118 (%15,53)	482 (%22,37)
	Pearson ki kare=31,636, P<0,000		
Tam zamanlı iş arayan	941 (%67,46)	552 (%72,63)	1493 (%69,28)
Tam zamanlı iş aramayan	454 (%32,54)	208 (%27,37)	662 (%30,72)
	Pearson ki kare=6,1940, P=0,013		

Tablo 5 bireyin yaşadığı yerleşim birimi ile iş arama davranışı ilişkisini göstermektedir. Burada ayırım, şehir ve büyükşehirde yaşayanlar ile ilçe ve daha küçük yerleşim birimlerinde yaşayanlar arasında yapılmıştır. Şehir ve büyükşehirde yaşayanların %57,2'si kamu sektöründe iş ararken %79,5'ü ise özel sektörde iş aramaktadır. Tam zamanlı iş arayanların oranı %75,8'dir. İlçe ve daha küçük yerleşim biriminde yaşayanlar için bu oranlar sırasıyla %47, %71,5 ve %48,5'dir. Şehir ve büyükşehirlerde kamu ve özel sektör iş imkânlarının daha fazla olması bu yerleşim birimlerinde yaşayan bireylerin her iki sektörde de iş aramalarını yoğunlaşmasına sebep olabilmektedir.

Tablo 5. Yaşadığı Yerleşim Birimi ile İlgili Çapraz İlişkiler

	Yaşadığı yerleşim birimi		
	İlçe vd.	Şehir veya Büyükşehir	Toplam
Kamu sektöründe iş arayan	244 (%47,00)	942 (%57,26)	1,186 (%54,80)
Kamu sektöründe iş aramayan	274 (%53,00)	700 (%42,74)	974 (%45,20)
Pearson ki kare=16,710, P<0,000			
Özel sektörde iş arayan	370 (%71,57)	1303 (%79,55)	1673 (%77,63)
Özel sektörde iş aramayan	147 (%28,43)	335 (%20,45)	482 (%22,37)
Pearson ki kare=14,417, P<0,000			
Tam zamanlı iş arayan	251 (%48,55)	1242 (%75,82)	1493 (%69,28)
Tam zamanlı iş aramayan	266 (%51,45)	396 (%24,18)	662 (%30,72)
Pearson ki kare=137,359, P<0,000			

Tablo 6 ise bireyin medeni durumu ile iş arama davranışı hakkında bilgi vermektedir. Evli olanların %47,3'ü kamu sektöründe, %82,9'u özel sektörde ve %74,4'ü tam zamanlı iş aramaktadır. Bu oranlar evli olmayanlar için sırasıyla %60,9, %73,2 ve %65'dir. Evli bireyler evli olmayanlara göre daha fazla sorumluluk hissedebilmektedir. Kamu sektöründe iş bulma sürecinin özel sektöre göre uzun sürmesi evli bireylerin özel sektöre yoğunlaşmasına neden olabilmektedir. Evli bireylerin, evli olmanın getirdiği sorumluluklar nedeniyle, evli olmayanlara göre tam zamanlı işlere daha fazla yönelebilmektedirler.

Tablo 6. Medeni Hal ile İlgili Çapraz İlişkiler

	Medeni hal		
	Diğer	Evli	Toplam
Kamu sektöründe iş arayan	720 (%60,91)	461 (%47,38)	1181 (%54,80)
Kamu sektöründe iş aramayan	462 (%39,09)	512 (%52,62)	974 (%45,20)
Pearson ki kare=39,468, P<0,000			
Özel sektörde iş arayan	866 (%73,27)	807 (%82,94)	1673 (%77,63)
Özel sektörde iş aramayan	316 (%26,73)	166 (%17,06)	482 (%22,37)
Pearson ki kare=28,762, P<0,000			
Tam zamanlı iş arayan	769 (%65,06)	724 (%74,41)	1493 (%69,28)
Tam zamanlı iş aramayan	413 (%34,94)	249 (%25,59)	662 (%30,72)
Pearson ki kare=22,2153, P<0,000			

Parametrik bulgular Sıralı Probit yönteminden faydalanılarak elde edilmiştir. Tablo 7 analiz sonucunda elde edilen bulguları barındırmaktadır. Analiz verinin tümü için ayrı, sadece erkekler ve sadece kadınlar olarak ayrı ayrı yapılmıştır. Böylece kadınlar ve erkeklerin iş arama davranışları arasındaki farklılıklar da incelenebilmiştir. Karışıklığın önüne geçebilmek ve karşılaştırma yapmayı kolaylaştırmak için her bir değişkenin bahsedilen üç ayrı modelde elde edilen katsayıları alt alta verilmiştir. Sadece erkekler ve sadece kadınlar için yapılan analizlerde cinsiyet değişkeni ve evli kadınları temsil eden medeni hal ile cinsiyetin çarpımından oluşan değişkene yer verilmemiştir.

İşsiz bireylerin tümü incelendiğinde yaştaki artışın kullanılan iş arama yöntemi sayısını azalttığı görülmektedir. Benzer durum sadece kadınların incelendiği modelde de geçerlidir. Ancak sadece erkeklerin incelendiği modelde yaş ile ilgili değişkenin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durum kadınların ilerleyen yaşlarda daha az çalışma isteğine sahip olduklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca kadınların erkeklere göre daha fazla iş arama yöntemi kullanma ihtimallerinin olduğu da belirlenmişlerdir. Evli kadınlar ile diğer tüm işsiz bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Eğitim değişkeninin katsayısı tüm modellerde anlamlı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular tüm işsiz

bireylerde ve kadın ile erkek altkümelerinde eğitimdeki artışın iş arama faaliyetinde artış beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda eğitim düzeyi düşük bireylere yönelik açık pozisyonlara internet gibi bazı iş arama yöntemleriyle ulaşılmasının daha düşük ihtimal olmasının da bir sonucu olarak düşünülebilir. Hanehalkı gelirindeki değişim kadınların iş arama yoğunluğunda artış oluşturmaktadır. İşsizlik ödeneği almak ise sadece erkeklerin iş arama yoğunluğu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. İşsizlik ödeneği alan erkek bireylerin iş arama yoğunluğunda azalış görülmektedir. Bunun nedeni olarak gelir elde etme baskısından kurtulmaları ve bu durumun sağladığı rahatlığın iş arama faaliyetini azaltıcı yönde etkilemesi öne sürülebilir. Ailenin geçiminden öncelikli sorumlu olma durumu sadece kadın işsizlerin iş arama yoğunluğu üzerinde etkili görülmektedir. Gelir elde etme konusunda erkeklerin üzerinde, ailenin geçiminden sorumlu olmaları dahi, toplumsal bir baskı bulunmaktadır. Bu nedenle erkeklerin aile geçiminden sorumlu olmak veya olmamak arasında bir fark oluşmaması beklenen bir durumdur. Kadınlar ise ailenin geçim sorumluluğunu omuzlarında hissettiklerinde iş arama yoğunluğunu artırmaktadırlar. Sahip olunan çocuk sayısı sadece kadınların analiz edildiği modelde anlamlıdır. Toplumsal olarak çocukların bakımından kadınların sorumlu tutulduğu düşünüldüğünde erkeklerin çocuk sayısı ile iş arama yoğunluğu arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması beklentiye uygundur. Kadınların iş arama yoğunluğunun çocuk sayısı arttıkça iş arama yoğunluğu azalmaktadır. Bu durum bahsedilen toplumsal algının yine bir yansımasıdır. Şehir ve büyükşehirlerde yaşayan işsizlerin iş arama yoğunluğu diğer yerleşim birimlerinde yaşayanlara göre daha yüksektir. Şehir ve büyükşehirlerde bireylerin daha yüksek gelire ihtiyaç duyması ve farklı iş arama yöntemlerini kullanma imkânlarının olması bu bulgunun sebebi olarak gösterilebilir. İşsizlik süresindeki artış iş arama yoğunluğunun azalmasına neden olmaktadır. İşsizlik süresi uzadıkça bireylerin hissettiği bıkkınlığın arttığı bir gerçektir. Bireyler bu bıkkınlık sonucunda iş arama yoğunluğunu azaltmaktadırlar. Tüm işsizler incelendiğinde birikimi olanların iş arama yoğunluğunun olmayanlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer bulgu erkek altkümüesi için de geçerlidir. Kadınlar için ise herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ailedeki kişi sayısının artması sadece kadınların incelendiği modelde anlamlı bir etkiye sahiptir. Ailedeki kişi sayısındaki artış kadınların iş arama yoğunluğunun artmasına neden olmaktadır. Bu da aile genişledikçe daha fazla gelire ihtiyaç duyulmasının ve bu nedenle kadınların çalışmasına duyulan ihtiyacın artmasının bir sonucu olarak düşünülebilir. Ailede çalışan sayısı ile iş arama yoğunluğu arasında üç modelde de anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Analizlerden elde edilen marjinal etkiler ortalama marjinal etkilerdir. Böylece bağımsız değişkenin farklı değerleri için bir birimlik artışın bağımlı değişkenin belirli bir değeri alma ihtimaline etkisinin ortalaması alınmıştır. Özellikle kukla değişkenlerin kullanıldığı çalışmalarda bu yöntem daha anlamlı sonuçlar vermektedir (Williams, 2012).

Bu kısımda fazla yer kaplamaması açısından marjinal etkilerden dikkat çekici olan birkaçından bahsedilecektir. Yaştaki bir birimlik artış tüm gözlemleri içeren modelde 1 iş arama yöntemini kullanma ihtimalini %0,3 artırırken, 3, 4 ve 5 iş arama yöntemini kullanma ihtimalini %0,1'er azaltmaktadır. Şehir ve büyükşehirlerde yaşayan erkeklerin 1 iş arama yöntemini kullanma olasılığı diğer yerleşim biriminde yaşayanlara göre %15,5 daha düşüktür. Aynı oran kadınlarda %7,7'dir. Erkeklerin 3, 4 ve 5 iş arama yöntemini kullanma olasılığı ise sırasıyla %6, %7,4 ve %3,5 iken; kadınlar için bu oranlar %3,1, %4 ve %2'dir. Kadınların erkeklere göre 1 iş arama yöntemi kullanma ihtimali %6,2 daha düşük iken, 4 ve 5 iş arama yöntemini kullanma ihtimali sırasıyla %3 ve %1,5 daha yüksektir.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Türkiye’de işsiz bireylerin iş arama yoğunluğu incelenmeye çalışılmıştır. İş arama yoğunluğunu temsil etmesi için işsiz bireylerin kullandığı iş arama yöntemlerinin sayısı ele alınmıştır. Söz konusu yoğunluğu etkileyen faktörlerin tespit edilmesi amacıyla hem parametrik hem de parametrik olmayan yöntemler ile analiz gerçekleştirilmiştir. Parametrik olmayan yöntem olarak farklı iş arama yöntemlerinin kullanımı ile çeşitli bireysel faktörler ilişkilendirilmiştir. Böylece çapraz tablolar oluşturulmuştur. Gruplar arasındaki ilişkinin anlamlılığını incelemek için Pearson ki-kare testi yapılmıştır. Parametrik yöntem olarak ise Sıralı Probit kullanılmıştır.

Tablo 7. Sıralı Probit Modeli Bulguları ve Marjinal Etkiler

		Katsayı	P	P(y=1)	P(y=2)	P(y=3)	P(y=4)	P(y=5)
YAS	Tümü	-0,008**	0,040	0,003	0,000	-0,001	-0,001	-0,001
	Erkek	-0,003	0,512	0,001	0,000	0,000	-0,001	0,000
	Kadın	-0,015**	0,029	0,005	0,001	-0,002	-0,002	-0,001
CNS	Tümü	0,189*	0,002	-0,062	-0,007	0,024	0,030	0,015
MHCNS	Tümü	-0,145	0,106	0,047	0,005	-0,019	-0,023	-0,011
EGT	Tümü	0,287*	0,000	-0,094	-0,011	0,037	0,045	0,022
	Erkek	0,292*	0,000	-0,096	-0,008	0,037	0,045	0,022
	Kadın	0,242*	0,005	-0,076	-0,013	0,030	0,039	0,020
LNHG	Tümü	0,015	0,416	-0,005	-0,001	0,002	0,002	0,001
	Erkek	-0,003	0,877	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000
	Kadın	0,145*	0,003	-0,046	-0,008	0,018	0,023	0,012
ISOD	Tümü	0,113	0,177	-0,037	-0,004	0,014	0,018	0,009
	Erkek	0,199**	0,039	-0,065	-0,006	0,025	0,031	0,015
	Kadın	-0,109	0,530	0,034	0,006	-0,014	-0,018	-0,009
AGEC	Tümü	0,101	0,165	-0,033	-0,004	0,013	0,016	0,008
	Erkek	-0,071	0,446	0,023	0,002	-0,009	-0,011	-0,005
	Kadın	0,339*	0,007	-0,107	-0,018	0,042	0,055	0,028
COCS	Tümü	-0,037	0,256	0,012	0,001	-0,005	-0,006	-0,003
	Erkek	-0,002	0,954	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000
	Kadın	-0,101***	0,059	0,032	0,005	-0,013	-0,016	-0,008
YBIR	Tümü	0,390*	0,000	-0,127	-0,015	0,050	0,062	0,031
	Erkek	0,475*	0,000	-0,155	-0,013	0,060	0,074	0,035
	Kadın	0,245**	0,011	-0,077	-0,013	0,031	0,040	0,020
ISS	Tümü	-0,009*	0,000	0,003	0,000	-0,001	-0,001	-0,001
	Erkek	-0,009*	0,004	0,003	0,000	-0,001	-0,001	-0,001
	Kadın	-0,009*	0,004	0,003	0,000	-0,001	-0,001	-0,001
BRKM	Tümü	0,258*	0,000	-0,084	-0,010	0,033	0,041	0,020
	Erkek	0,277*	0,000	-0,091	-0,008	0,035	0,043	0,021
	Kadın	0,151	0,202	-0,048	-0,008	0,019	0,024	0,013
AKISI	Tümü	0,003	0,874	-0,001	0,000	0,000	0,001	0,000
	Erkek	-0,031	0,219	0,010	0,001	-0,004	-0,005	-0,002
	Kadın	0,062**	0,050	-0,020	-0,003	0,008	0,010	0,005
ACLS	Tümü	-0,032	0,417	0,010	0,001	-0,004	-0,005	-0,002
	Erkek	-0,005	0,916	0,002	0,000	-0,001	-0,001	0,000
	Kadın	-0,119	0,126	0,038	0,006	-0,015	-0,019	-0,010
Tümü		-0,337		0,580		1,275		2,109
Erkek	ESIK1	-0,421	ESIK2	0,549	ESIK3	1,209	ESIK4	2,046
Kadın		0,270		1,112		1,882		2,729

Not: *, ** ve *** katsayıların sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Elde edilen bulgulara göre; kadınlar, erkeklere göre kamu sektörünü ve tam zamanlı işleri daha fazla tercih etmektedir. Kamu sektörünün iş garantisi sunması ve özel sektöre göre daha

düşük iş yoğunluğu sunduğu düşüncesinin kadınları bu sektörde iş aramaya yoğunlaştırdığı iddia edilebilir. İş arama yöntemlerinin kullanımı konusunda kadınlar iş ilanlarını erkeklere göre daha fazla kullanmaktadır. Hem kadınların hem de erkeklerin iş aramada interneti düşük oranda kullanıyor olmasına rağmen, erkekler, kadınlara göre iş aramada interneti daha fazla kullanmaktadır. Taşçı (2008)'ya göre erkekler daha yoğun iş ararken, bu çalışmadaki bulgular kadınların daha yoğun iş aradığını göstermektedir. Atan vd. (2017)'nin çalışmasında evlilerin bekârlardan daha iş aradıklarını tespit etmiştir. Bu çalışmada ise evli olanlar ile diğerleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Eğitim seviyesi düşük olanlar yakınlarına sorarak iş arama yöntemini daha yüksek oranda kullanırken, eğitim düzeyi yüksek olanlar ise iş ilanları, işverenle doğrudan görüşme ve interneti daha fazla kullanmaktadır. Bu bulgu, parametrik modelde eğitim düzeyindeki artışın iş arama yoğunluğunda artış meydana getirdiği bulgusu ile örtüşmektedir. Ayrıca elde edilen bulgu Taşçı (2008)'nin bulgusu ile benzerdir. Bu durum eğitim düzeyi düşük bireylerin kısıtlı bir çevrede iş araması ve daha az alternatifle karşılaşması sonucunu doğurabilecektir. Eğitimli bireyler ise alternatiflerini artırmak amacıyla daha yoğun bir iş arama çabası ortaya koymaktadırlar.

Ailenin geçiminde öncelikli olarak sorumlu olanlar özel sektörde ve tam zamanlı işler ile daha yüksek oranda ilgilenirken, olmayanlar ise kamu sektörüne daha fazla yoğunlaşmışlardır. Erkeklerin iş arama yoğunluğu üzerinde geçim yükümlülüğü anlamlı bir etkiye sahip değildir. Taşçı (2008)'nin bulgusuyla örtüşen bul bulgu, erkeklerin gelir elde etmesinin bu değişkenden bağımsız bir şekilde üzerlerine yüklediği anlamını taşıyabilir. Kadınlar ise bu yükümlülüğü hissettiklerinde iş arama yoğunluğunu artırmaktadırlar. Erkeklerin kadınlara göre iş arama yoğunluğunun fazla olması da yine toplumsal dinamikler ile ilgili düşünülebilir. Kadınların aleyhine çalışan etki ise çocuk sayısındaki artıştır. Çocuk sayısındaki artış, erkeklerin iş arama yoğunluğu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamasına rağmen, kadınların iş arama yoğunluğunu azaltmaktadır. Ailedeki kişi sayısı arttıkça erkeklerin iş arama yoğunluğu anlamlı bir şekilde değişmemektedirken, kadınların iş arama yoğunluğu artmaktadır. Söz konusu sorunlar erkekler ile kadınların toplumsal hayatta ve işgücü piyasasında çeşitli sorumluluklar ile yüklenmiş olmaları nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Erkeklerin geçim sorumluluğunu üzerlerine almaları ve bunu tek başına üstlenmeleri gerektiğini düşünmeleri, kadınların işgücüne dâhil olması ile ilgili toplumda, azalmakta da olsa, var olan olumsuz algı bir diğer sebep olarak düşünülebilir. Bunun dışında kadınların üzerine yüklenen ve ev hayatına bağımlı hale gelmelerine neden olan sorumluluklar ise hem işgücüne girişte hem de iş arama ve çalışma yoğunluklarını kısıtlamaktadır. Yaştaki artış ise erkeklerin iş arama yoğunluğunda anlamlı bir etkiye sahip değildir. Aksine kadınların iş arama yoğunluğu yaştaki artış ile birlikte azalmaktadır. Kadınlar yaşları ilerledikçe iş arama konusunda daha az çaba göstermektedirler. Taşçı (2008)'nin yaş ve iş arama yoğunluğu arasındaki ters U biçiminde tespiti dikkate alındığında, bununla çelişen bir bulguya ulaşılmıştır. Konu ile ilgili olarak özellikle daha yaşlı kadınların teşvik edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu sorunların çözümü ile ilgili olarak elde edilen bulgular bir çözüm önerisinin geliştirilmesine de fırsat tanımaktadır. Hanehalkının gelirindeki artış kadınların iş arama yoğunluğunda artışa neden olmaktadır. Gelirdeki artış kadınların daha yoğun bir çabaya yönlendireceğinden, kadınların iş yaşamına daha yakın olabilmelerinin sağlanması için kişi başına düşen gelirin artırılması fayda sağlayabilecektir. Bu asimetrik durumlar işgücü piyasasında cinsiyetler arasındaki farklılığın azaltılması sayesinde değişebilecektir.

Şehir ve büyükşehirlerde yaşayanlar hem kamu sektöründe hem de özel sektörde daha yüksek oranda iş aramaktadırlar. Bu bireylerin tam zamanlı işleri tercih ettikleri de görülmektedir. Bununla beraber şehir ve büyükşehirlerde iş imkânlarının daha fazla olması ve geçim şartlarının daha ağır olması işsiz bireylerin iş arama yoğunluklarının fazla olmasına neden olabilmektedir. Taşçı (2008)'nin çalışmasının da aynı yöndeki bir bulguya ulaştığı görülmektedir.

Hanedeki kişi sayısındaki artış Atan vd. (2017)'ye göre iş arama yoğunluğunu artırırken, bu çalışmada sadece kadınların iş arama yoğunluğunu artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca Taşçı (2008)'e göre ailede çalışan kişi sayısındaki artış iş arama yoğunluğunun azalmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada ise iş arama yoğunluğu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı yönünde bulgu elde edilmiştir.

İşsizlik süresindeki artış bireylerin iş arama yoğunluğunu azaltmaktadır. İşsizliğin yıkıcı etkileri işsizlik süresindeki artış ile birlikte artmaktadır. İşsiz bireylerin uzun süre işsiz kalması iş arama çabasını azaltabilecek ve işgücünden çıkmalarına neden olabilecektir. Bireylerin işgücü piyasasında kalabilmesi ve üretkenliklerinin devam edebilmesi için işsizlik süresinin azaltılması amacıyla çalışmalar yapılması veya işsizlik süresi içinde aktif işgücü piyasası politikaları çerçevesinde iş hayatına yakın bir çevrede tutulabilmesi gerekmektedir. Hâlihazırda uygulanmakta olan politikaların çeşitlendirilmesi ve bireylerin katılımının artırılmasının sağlanması önem arz etmektedir.

İşsizlik ödeneğinin kadınlar üzerinde olmasa da erkeklerin iş arama yoğunluğunu artırması bir diğer önemli bulgudur. Bu bulgu bireylerin bir kısmının da olsa işsizlik ödeneğinin sağladığı gelir ile yetinmeyip, yeni bir iş bulabilmek için daha fazla çabaladığını göstermektedir. Bu nedenle işsizlik ödeneğinin devam ettirilmesi ve işsiz bireyler için daha ulaşılabilir olmasının sağlanması faydalı olabilecektir.

Kaynaklar

- Addison, John T.; Portugal, Pedro (2002), "Job search methods and outcomes", *Oxford Economic Papers*, Vol. 54 No. 3: 505-533.
- Atan, Murat; Cam, Erdem; Çınar Altay, Funda; Gürler, Betül; Çelik, Elif; Yazar Aslan, Berna (2017), İşsizlik Sigortası Ödemelerinin Yaralanıcıların İş Arama Eğilimlerine Etkisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Araştırma Raporu, <http://casgem.gov.tr/dosyalar/kitap/116/dosya-116-4394.pdf>, Erişim Tarihi: 18 Eylül 2019.
- Bachmann, Ronald; Baumgarten, Daniel (2013), "How do the unemployed search for a job? Evidence from the EU Labour Force Survey", *IZA Journal of European Labor Studies*, 2: 22.
- Barron, John M.; Mellow, Wesley (1979), "Search Effort in the Labor Market", *Journal of Human Resources*, Vol. 14 No. 3: 389-404.
- Blau, David M.; Robins, Philip K. (1990), "Job search outcomes for the employed and unemployed", *Journal of political Economy*, Vol. 98 No. 3: 637-655.
- Dost, Zeki Deniz (2014), İşsizlikle Mücadelede İş Arama Yöntemleri ve Türkiye İş Kurumu'nun Değerlendirilmesi, Türkiye İş Kurumu Uzmanlık Tezi.
- Eppel, Rainer; Mahringer, Helmut; Weber, A. (2014), "Job Search Behaviour and Job Search Success of the Unemployed", *WIFO Working Papers*, No. 471.
- Fougere, Denis; Pradel, Jacqueline; Roger, M. (2005), "Does job-search assistance affect search effort and outcomes? A microeconomic analysis of public versus private search methods" *IZA Discussion Papers*, No. 1825.
- Gregg, Paul; Wadsworth, Jonathan (1996), "How effective are state employment agencies? Jobcentre use and job matching in Britain" *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 58 No. 3: 443-467.
- Holzer, Harry J. (1988), "Search method use by unemployed youth", *Journal of Labor Economics*, Vol. 6 No. 1: 1-20.
- Koning, Pierre; van den Berg, Gerard J.; Ridder, G. (1997), "A structural analysis of job search methods and subsequent wages", *Serie research memoranda*, Research Memorandum No. 1997-36.
- Kroft, Kory; Pope, Devin G. (2010), "Does online search crowd out traditional search and improve matching efficiency? Evidence from Craigslist", *Journal of Labor Economics*, Vol. 32 No. 2: 259-303,
- Kuhn, Peter; Mansour, Hani (2014), "Is Internet job search still ineffective?", *The Economic Journal*, Vol. 124 No. 581: 1213-1233.
- Kuhn, Peter; Skuterud, Mikal (2004), "Internet job search and unemployment durations" *American Economic Review*, Vol. 94 No. 1: 218-232.
- Loury, Linda Datcher (2006), "Some contacts are more equal than others: Informal networks, job tenure, and wages" *Journal of Labor Economics*, Vol. 24 No. 2: 299-318.
- Marmaros, David; Sacerdote, Bruce (2002), "Peer and social networks in job search" *European Economic Review*, Vol. 46 No. 4-5: 870-879.
- McElvey, Richard D.; Zavoina, William (1975), "A Statistical Model for the Analysis of Ordinal Level Dependent Variables", *Journal of Mathematical Sociology*, Vol. 4 No 1: 103-120.
- Montgomery, James D. (1992) "Job search and network composition: Implications of the strength-of-weak-ties hypothesis" *American Sociological Review*, Vol. 57: 586-595.
- Osberg, Lars (1993), "Fishing in different pools: job-search strategies and job-finding success in Canada in the early 1980s" *Journal of labor economics*, Vol. 11 No. 2: 348-386.
- Rees, Albert (1966), "Information networks in labor markets", *American Economic Review*, Vol. 56 No. 1-2:559-566.
- Rosenbaum, James E.; DeLuca, Stephanie; Miller, Shaiza; Roy, K. (1999), "Pathways into work: Short- and long-term effects of personal and institutional ties", *Sociology of Education*, Vol. 72 No. 3: 179-196.
- Simon, Curtis J.; Warner, John T. (1992), "Matchmaker, matchmaker: The effect of old boy networks on job match quality, earnings, and tenure", *Journal of Labor Economics*, Vol. 10 No. 3: 306-330.
- Stevenson, Betsey (2007), "The impact of the Internet on worker flows", <https://www.kellogg.northwestern.edu/faculty/dranove/htm/dranove/coursepages/Mgmt%20469/steven-son041107.pdf> (Erişim: 10.10.2018).
- Stevenson, Betsey (2009), "The Internet and job search", (Ed. David Autor), *Labor Market Intermediation*, Chicago, IL: University of Chicago Press, 67-86.

- Taşçı, Hacı Mehmet (2008), Search and determinants of job search intensity in Turkey. Middle East Technical University Studies in Development, Vol. 35 No: 2: 299-425.
- Thomas, Jonathan M. (1997), "Public Employment Agencies and Unemployment Spells: Reconciling the Experimental and Nonexperimental Evidence", *Industrial and Labor Relations Review*, Vol. 50 No. 4: 667-683.
- Thomsen, Stephan L.; Wittich, Mick (2010), "Which one to choose? Evidence on the choice and success of job search methods", *Schmollers Jahrbuch*, Vol. 130 No. 4: 445-483.
- Tutar, Kürşat (2015), Türkiye İşgücü Piyasasında İş Arama Kanallarının Niteliği. *İş ve Hayat*, 1(2), 93-106.
- Wahba, Jackline; Zenou, Yves (2005), "Density, social networks and job-search methods: Theory and application to Egypt", *Journal of Development Economics*, Vol. 78 No. 2: 443-473.
- Weber, Andrea; Mahringer, Helmut (2008), "Choice and success of job search methods", *Empirical Economics*, Vol. 35 No. 1: 153-178.
- Williams, Richard (2012), "Using the margins command to estimate and interpret adjusted predictions and marginal effects", *Stata Journal*, Vol. 12 No. 2: 308-331.

